

รหัสวิชา 20102-2201

แม่พิมพ์โลหะเบื้องต้น

โดย

อ. ทวี มณีสาย

หน่วยที่ 1

ความรู้เกี่ยวกับ

แม่พิมพ์โลหะ

หัวข้อเรื่อง

1.1 แม่พิมพ์โลหะ

1.2 วัสดุทำแม่พิมพ์โลหะ

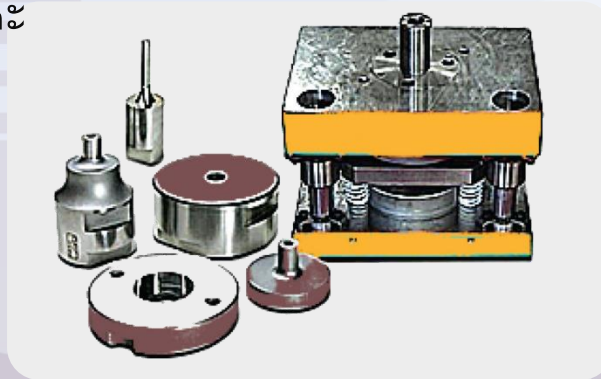

1.1

แม่พิมพ์โลหะ

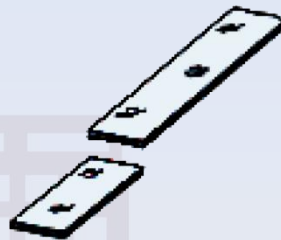
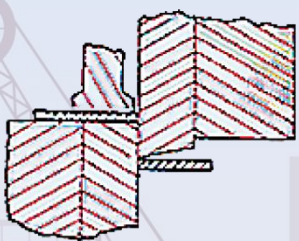
แม่พิมพ์โลหะ คือ แม่แบบที่นำไปใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการตัด การเฉือน การกด การอัด หรือการขึ้นรูปโลหะ ให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ในการขึ้นรูปโลหะ

ข้อดีจากกระบวนการปั๊ม การปั๊มจะเป็นกระบวนการที่ดีที่สุด มีข้อได้เปรียบที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นการหล่อ (Casting) การทุบขึ้นรูป (Forging) และการกัดแต่ง (Machining)

1.1.1 ประเภทงานตัด

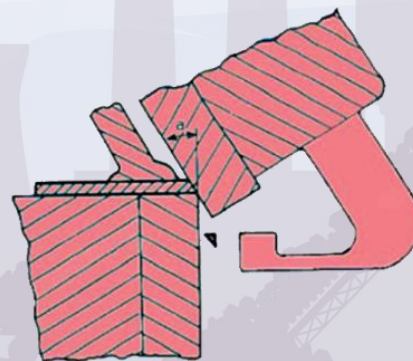
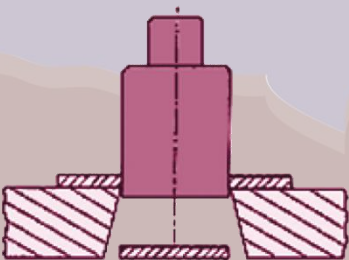
ประเภทงานตัด (Shearing) คือ งานขึ้นพื้นฐานของงานปั๊ม สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

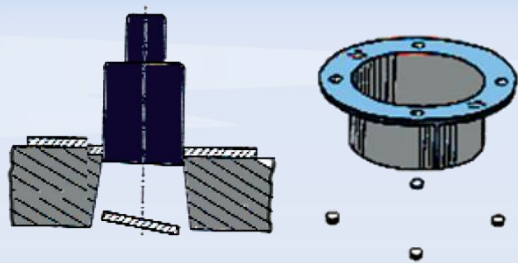
1. งานตัด (Shearing) คือ งานตัดโลหะทั่ว ๆ ไปที่ใช้คมตัดเฉือนโลหะให้ขาดออกจากกัน

2. งานตัดริมขอบของชิ้นงาน Bevel Shearing

คือ ที่มีคมตัดด้านบนเอียงทำมุมกับแนวตั้ง

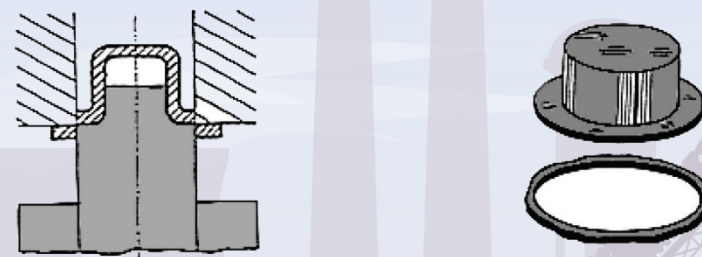
3. งานตัดโลหะที่ต้องการนำเอาส่วนที่ตัดไปแปรสภาพเป็นชิ้นงาน Blanking หรือการนำเอาส่วนที่ผ่าน DIE ไปแปรสภาพเป็นชิ้นงาน

4. การตัดเจาะรูโลหะเพื่อที่จะนำรูเจาะไปใช้งาน

Piercing ต่างกับการ Blanking ที่การ นำเอาเศษของรูไปใช้งาน หรือการนำเอาเศษของรูที่ผ่าน DIE ไปใช้งาน

5. Trimming คือ งานตัดขอบโลหะส่วนที่ไม่ต้องการออกจากชิ้นงานที่ทำการขึ้นรูปมาแล้ว

6. Notching คือ งานตัดโลหะด้านข้างริมขอบของชิ้นงานออก

7. Slitting คือ การตัดโลหะในแนวยาวของชิ้นงาน โดยส่วนที่ถูกตัดไม่แยกออกจากกัน

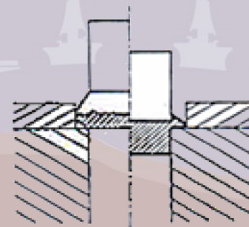

8. Parting หรือ Separating คือ การตัดแยก
ชิ้นงานที่สมมาตรกัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

10. Shaving คือ การตัดครั้งที่สอง
หลังจากที่ผ่านการ Shearing หรือ Cutting
มาแล้ว เพื่อให้ได้ขอบผิวของชิ้นงาน
เรียบ

9. Perforating คือ การตัดเจาะรูโลหะ
หลาย ๆ รู พร้อมกัน ซึ่งส่วนใหญ่การตัด
เจาะรูเหล่านี้ จะมีรูปร่างและขนาดเท่ากัน

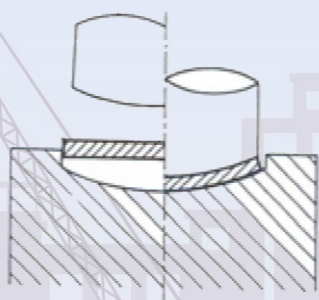
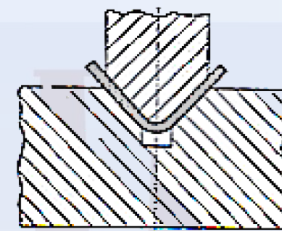

1.1.2 งานพับและงานบีบเข้ารูป

งานพับและงานบีบเข้ารูป (Bending and Forming) สามารถแบ่งออกได้

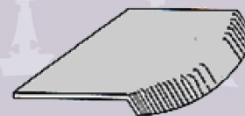
ดังนี้

1. Bending คือ การพับโลหะ ซึ่งส่วนมากจะมีลักษณะเป็นรูปตัว V หรือตัว U

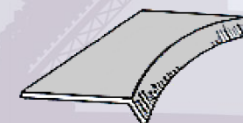

2. Forming คือ การบีบเข้ารูปโลหะแผ่นเรียบให้มีรูปร่างตามต้องการ โดยที่ชิ้นงานจะมีรูปร่าง และขนาด ตามรูปร่างและขนาดของ Punch และ Die ที่นำมาใช้งานบีบ

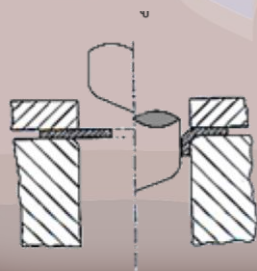
3. Flanging คือ การพับขอบของชิ้นงาน ซึ่งอาจมีทั้งการพับตรง การพับโค้งออก หรือการพับ เว้าเข้า

โค้งออก

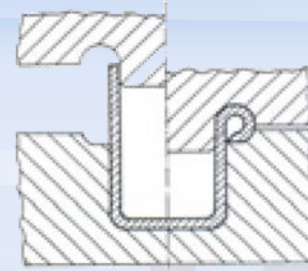
เว้าเข้า

4. Burring คือ การพับบริเวณขอบของรู หรือการบานรูออก

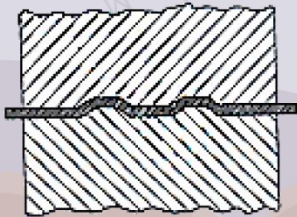

5. Curling คือ การม้วนที่ปลายขอบชิ้นงานรูป
 ถ้วย ท่อ หรือโลหะแผ่นเรียบ

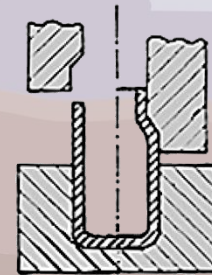
6. Seaming คือ งานขึ้นรูปโดยการต่อปลาย
 ของโลหะเข้าด้วยกัน โดยวิธีการพับให้ติดกัน

7. Beading คือ การขึ้นรูปสันเนิน เพื่อเป็นการเพิ่มความแข็งแรงให้กับ
 ชิ้นงาน

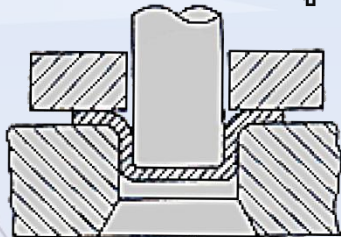
8. Embossing คือการปั๊มโลหะ เพื่อทำให้เกิดเป็นรอยกด
 ตื้นๆ ซึ่งตามทฤษฎี แล้วจะไม่ทำให้ควาหนาของแผ่นโลหะ
 เปลี่ยนไป

9. Necking คือ การลดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของภาชนะ
 รูปทรงกระบอกให้เล็กลง ให้มี รูปร่างเหมือนกับบริเวณคอ
 ของขวด

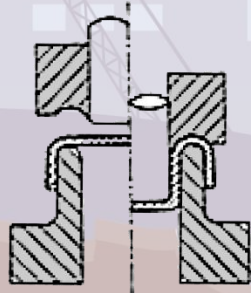
1.1.3 งานลากชิ้นรูป

งานลากชิ้นรูป (Drawing) สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

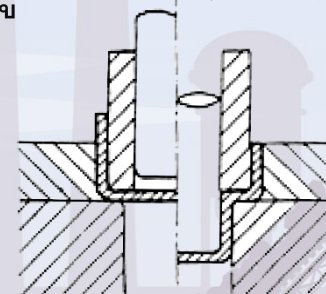
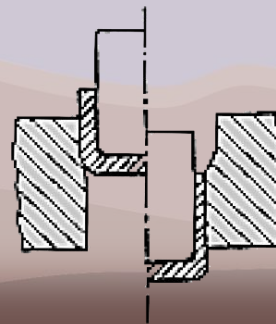
1. Drawing คือ การขึ้นรูปโดยที่ Punch จะกดโลหะแผ่นเรียบเข้าไปในช่องว่างของ Die เพื่อ ทำให้เกิดเป็นภาชนะรูปถ้วยกลวงและไม่มีตะเข็บ

2. Redrawing คือ การขึ้นรูปต่อจากการขึ้นรูปครั้งแรก ซึ่งภาชนะรูปถ้วยจะมีความลึกเพิ่มขึ้น และมีพื้นที่หน้าตัดจะลดลง

3. Reverse Redrawing คือการขึ้นรูปต่อจากการขึ้นรูปครั้งแรก แต่มี ทิศทางของการขึ้นรูปตรงข้ามกับการขึ้นรูปครั้งแรก

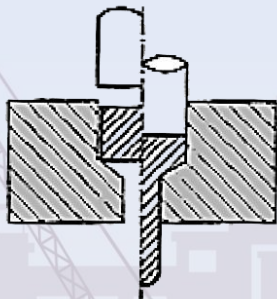
4. Ironing คือ การลดความหนาของผนังด้านข้างของรูปถ้วย และจะทำให้มีผิวหน้าเรียบตลอด

1.1.4 งานประเภท Extrusion, Coining

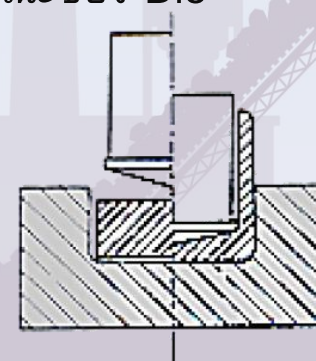
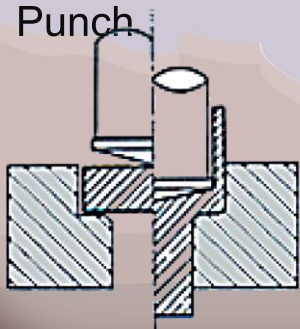
สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. Cold Extrusion คือ การขึ้นรูปชนิดหนึ่งโดยที่Punch จะทำการอัดโลหะเข้าไปใน Die Orifice ซึ่งจะทำให้ได้ชิ้นงานตามรูปพื้นที่หน้าตัดของ Orifice

2. Forward Extrusion คือ การอัดโลหะโดยโลหะที่ถูกอัดจะไหลตัวเข้าไปในช่องว่างของ Die และมีรูปร่างตามลักษณะของ Die

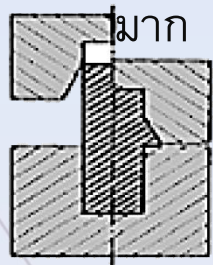
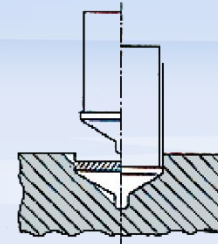
3. Backward Extrusion คือ การอัดโลหะโดยที่โลหะที่ถูกอัดจะไหลตัวเคลื่อนเข้าหาPunch และจะทำให้ได้รูปร่างของชิ้นงานตามลักษณะของ Punch

4. Forward and Backward Extrusion คือ การอัดโลหะโดยโลหะที่ถูกอัดจะไหลตัวเข้าไป ใน Die และมีบางส่วนจะไหลตัวเคลื่อนเข้าหาPunch ซึ่งจะทำให้ได้ชิ้นงานที่มีรูปร่างตามลักษณะของ Punch และ Die

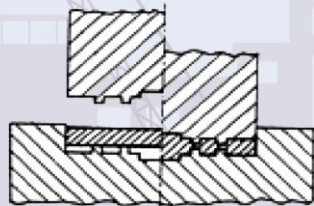
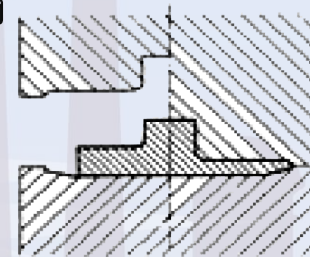

5. Impact Extrusion เป็น Backward Extrusion ชนิดหนึ่ง ซึ่งความหนาของผนังมีความ บางมาก ใช้ได้กับโลหะที่อ่อน

6. Upsetting คือ การอัดโลหะเพื่อให้ความยาวลดลง

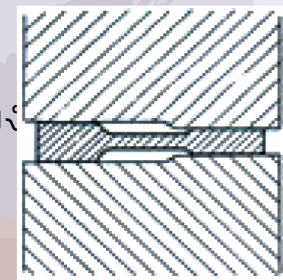
7. Swaging คือ การอัดโลหะจนทำให้โลหะ ไหลตัวเข้าไปจนเต็มช่องว่างของ Die

8. Coining คือ การอัดโลหะโดยที่ทุกส่วนของชิ้นงานจะถูกอัดอยู่ระหว่าง Punch กับ Die

9. Sizing คือ การบีบครั้งที่สองเพื่อให้ได้ขนาดชิ้นงานที่ต้องการ แน่นอนตามต้องการ

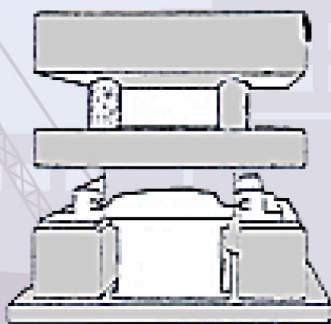
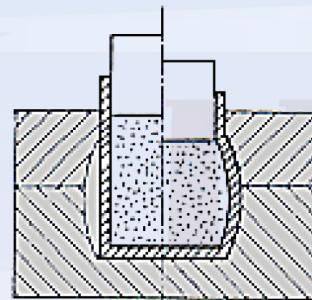

10. Heading คือ การบีบเพื่อขึ้นรูปทางด้านปลายของ ชิ้นงาน

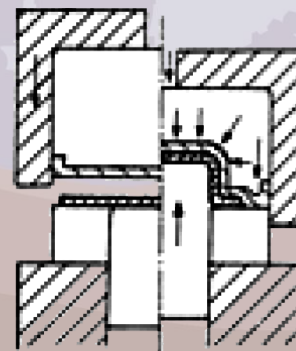
1.1.5 งานปั๊มประเภทอื่น ๆ

สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. Bulging คือ การขยายผนังของรูปถ้วยรูปทรงกระบอก หรือท่อต่าง ๆ

2. Stretch Draw Forming คือ การขึ้นรูปที่มี Clamp ยึดปลายทั้งสองข้างของโลหะไว้

3. Hydro Forming คือ การขึ้นรูปที่มีแต่ Punch เท่านั้น ที่เป็นตัวกำหนดรูปร่างของชิ้นงาน

1.2 วัสดุทำแม่พิมพ์โลหะ

การเลือกใช้วัสดุทำแม่พิมพ์ สำหรับการสร้างแม่พิมพ์แต่ละตัวจะ ประกอบขึ้นด้วยชิ้นส่วนจำนวนมาก ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะตัวของแม่พิมพ์ที่ต้อง สัมผัสกับชิ้นงานขณะขึ้นรูป เช่น แม่พิมพ์ปั๊มโลหะแผ่น ตัวที่ใช้ ขึ้นรูปและสัมผัสกับ

1.2.1 การเลือกใช้วัสดุทำแม่พิมพ์

สมบัติของเหล็กที่ใช้ทำแม่พิมพ์โดยทั่วไปประกอบด้วย

1. **มี** ความต้านทานการสึกหรอ

2. **มี** ความเหนียวทนแรงกระแทกได้ดี

3. **มี** ความต้านทานแรงกดสูง

4. **ทน** ความร้อน แม่พิมพ์ดีขึ้นรูปร้อน แม่พิมพ์ฉีด

5. **มี** ขีดความสามารถในการขึ้นรูปด้วยเครื่องมือกลต่าง ๆ ได้ดี

6. **มี** ขีดความสามารถในการชุบแข็ง

1.2.2 การเลือกใช้วัสดุทำแม่พิมพ์ปั๊มโลหะ

สามารถแบ่งตามประเภทของแม่พิมพ์ได้ ดังนี้

1. วัสดุที่ใช้ทำแม่พิมพ์ปั๊มโลหะแผ่น (Sheet Metal Molds) แม่พิมพ์ประเภทนี้

- (1) แม่พิมพ์ปั๊มโลหะที่มีจำนวนการผลิตมากนัก
- (2) แม่พิมพ์โลหะที่มีจำนวนการผลิตปานกลางถึงค่อนข้างสูง
- (3) แม่พิมพ์ปั๊มโลหะที่มีจำนวนการผลิตสูง
- (4) แม่พิมพ์ปั๊มโลหะที่มีจำนวนการผลิตสูงมาก

2. วัสดุที่ใช้ทำแม่พิมพ์ตีขึ้นรูปร้อน (Forging Die) แม่พิมพ์ประเภทนี้จะใช้เหล็กกล้าผสม เครื่องมืองานร้อนเกรด SKD 5, SKD 61 และ SKD 62 สำหรับเหล็กกลุ่มนี้เกรด SKD 61 จะนิยมนำมาใช้ งานมากที่สุดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. วัสดุที่ใช้ทำแม่พิมพ์อัดขึ้นรูป (Extrusion Die) แม่พิมพ์ประเภทนี้จะใช้เหล็กในกลุ่มเดียว กับแม่พิมพ์ตีขึ้นรูปร้อน เกรด SKD 61 จะนิยมนำมาใช้งานสูงสุดเช่นกัน

4. วัสดุที่ใช้ทำแม่พิมพ์ฉีดหล่อขึ้นรูป (Casting Molds) แม่พิมพ์ประเภทนี้จะใช้เหล็กในกลุ่มเดียวกับแม่พิมพ์ตีขึ้นรูปร้อน เกรด SKD 61 จะนิยมนำมาใช้งานสูงสุด

1.2.3 การเลือกใช้วัสดุทำแม่พิมพ์พลาสติก

การเลือกใช้วัสดุทำแม่พิมพ์พลาสติกที่นำมาศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการเลือกใช้วัสดุ

1. แม่พิมพ์พลาสติกที่มีจำนวนการผลิตไม่สูงนัก แม่พิมพ์ฉีด แม่พิมพ์อัด และแม่พิมพ์ เป่า
ขึ้นงานพลาสติกที่มีจำนวนไม่มากนัก ใช้เหล็กเกรด S 45 C หรือ S 50 C แม่พิมพ์ที่ทำจาก
เหล็กเกรดนี้ จะมีราคาถูก

2. แม่พิมพ์พลาสติกที่มีจำนวนการผลิตค่อนข้างสูง ใช้เหล็กที่ผ่านการชุบแข็งมาแล้ว เกรด
AISI P 20, P20+S, P21

3. แม่พิมพ์พลาสติกที่มีจำนวนการผลิตสูง ที่นิยมนำมาใช้ทำแม่พิมพ์ที่ต้องการจำนวน ผลิต
สูง มีอยู่ด้วยกันหลายเกรด

(1) เหล็กกล้าผสมเครื่องมืองานร้อน เกรด SKD 61

(2) เหล็กกล้าผสมเครื่องมืองานเย็นเกรด SKD 11 SKS 3 และ SKD 12

4. แม่พิมพ์พลาสติกที่ต้องทนต่อการกัดกร่อนของพลาสติกบางประเภท สำหรับแม่พิมพ์ ที่
ต้องการให้ทนทานต่อการเกิดสนิม หรือให้ทนทานต่อการกัดกร่อนของพลาสติกบางประเภท เช่น
PVC และ PET พลาสติกประเภทนี้จะใช้แม่พิมพ์ที่ทำมาจากเหล็กกล้าไร้สนิม